

Multidisipliner Araştırmalarda, Patoloji'nin Özelinde Edilgen Rolün Sıkıntılara

DIFFICULTIES OF THE PASSIVE ROLE IN MULTIDISCIPLINARY RESEARCH WITH SPECIAL REFERENCE TO PATHOLOGY

Beyhan DEMİRHAN*, Yücel GÜNGEN*

* Dr., Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Patoloji AD, ANKARA

Özet

Amaç: Patoloji dışındaki bilim dallarınca planlanan, yürütülen ve kaleme alınan çalışmalarda patologların sorunlarını dile getirmek, çözüm önerileri aramak ve tartışma ortamı yaratmak.

Sorunlar:

- Olgu sunumlarında, izin almaksızın yayma patologun adının konulması veya konulmaması;
- Deneysel araştırmalarda, araştırma için gerekli laboratuvar yöntemlerinin uygulanabilirliği kontrol edilmeksizin çalışmaya başlanması, patologun teknisyen gibi kullanılmak istenmesi;
- Klinik araştırmalarda, patoloji raporundaki makroskopik-mikroskopik bulguların izin alınmaksızın kullanılması;
- Ayrıca her üç çalışma türü için de, yazar sıralaması sorun olmaktadır.

Öneriler:

- Konu ile ilgili kanunların ve bilim kamuoyuna yaptırımı olabilecek kuralların uygulamaya konulması (fikir ve sanat eserleri kanunu, uluslararası tıbbi dergi editörleri kumlu gibi);
- Araştırmaların planlanması evresinde ilgili patoloji bölümünün yazılı onayının alınmasını zorunlu kılmak;
- Yayınlarda yazar sıralamasının başlangıçta belirlenmesini istemek;
- Yazarlar arasında patologun da yer almasının gerektiğini düşündüğümüz basılı yazılar için editöre mektup yazmak olabilir.

Sonuç: Bu konu, bilimle uğraşanların birbirlerine karşı tutum ve davranışları çerçevesinde bilim etiği ile ilişkili gözükmektedir. Sorunlarımızın azalabilmesi için, uygulanabilir, somut çözüm yolları bulmak gerekmektedir. Değişik tartışma ortamları yaratarak en uygun çözümler geliştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Tıpta multidisipliner araştırmalar, Etik, Patoloji

T Klin Tıp Etiği 1999, 7:29-33

Yazışma Adresi: Dr. Beyhan DEMİRHAN

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Patoloji AD, ANKARA

^Bu çalışma 11 Şubat 1999 tarihinde Ankara Üniversitesi Deontoloji Anahilini Daimin "Tıbbi Etik Sorun Tartışına Dizisi" içinde ve XIV. Ulusal Patoloji Kongresi Jule poster olarak sunulmuştur.

T Klin. J Med Ethics 1999, 7

Summary

Aim: To express the pathologists' problems in the studies that are designed, performed and written by other disciplines, to propose solutions to these problems, and to create a discussion environment.

Problems:

- In the case reports, mentioning or not mentioning the name of the pathologist without any permission;
- In the experimental, studies starting the study without controlling the applicability of the necessary laboratory methods for the research in question, and thus regarding pathologists as technicians;
- In the clinical studies the use of macroscopical-microscopical findings in the pathology reports without any permission;
- The order of the authors' names also becomes a problem that may occur in all these three types of research.

Suggestions:

- To implement the related laws and those rules that could enforce the scientific community (e.g. the law in intellectual and artistic works, the International medical journal editorial council);
- To render compulsory a written permission from the related pathology department at the planning stage of the research;
- To demand the identification of the order of the authors' names at the very beginning,
- To write a letter to the editor for those articles in which the pathologist's name has been omitted, can be mentioned as suggestions in this context.

Conclusion: This topic seems to be related to the scientific ethics within the framework of scientists' attitude and behaviour towards each other. Applicable and concrete solutions are needed to reduce the number of the related problems. Proper solutions can be developed by creating various environments for discussion.

Key Words: Multidisciplinary research, Ethics, Pathology

T Klin J Med Ethics 1999, 7:29-33

Günümüzde bilimsel araştırmaların çoğu birden fazla disiplinin katkısını gerektirmektedir. Bu nedenle patoloji bölümlerine her geçen gün artan sayıda ve çeşitte araştırma projesi gelmektedir. Patoloji bölümünden çalışmayı yapabilmek için az veya çok, hem işgücü hem de bilimsel-entellektüel katılım-katkı istenmekte ve beklenmektedir. Bu araştırmaların yürütülmesi ve yayımlanması aşamalarında çeşitli etik sorunlarla karşılaşmaktadır.

Bu çalışmada, patoloji bölümü dışındaki bilim dallarınca planlanan, başlatılan, yürütülen ve kaleme alınan çalışmalarda patologların sorunlarının dile getirilmesi, çözüm önerileri aranması ve bir tartışma ortamının yaratılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Öncelikle konunun araştırma etiği ile ilgisi araştırılmıştır. Sorunların öteki disiplinlerce sorun olarak algılanabilmesi için patolojinin tanımı, işlevi ve çalışma yöntemleri açıklanmıştır. Araştırmalar, olgu sunumları, deneysel çalışmalar ve retrospektif/prospektif klinik çalışmalar olmak üzere üç ana grupta ele alınmıştır. Bu gruplara özel veya hepsi için geçerli sorunlar çalışmacıların kişisel deneyimleri doğrultusunda maddeler biçiminde dile getirilmiştir. Sonraki aşamada ise bu sorunlara kişisel yaklaşımlar ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Araştırma Etiği ile İlişki

Araştırma etiği, bilimsel araştırma sürecinde ortaya çıkan değer sorunlarının çözümlenmesinde bilim toplumunun vicdanını (iç duyarlılığını) gösteren bir olgu olarak tanımlanmaktadır (1). Bilim etiğine konu olan ahlaki değer sorunları bir araştırmacı tarafından on ana başlık altında ele alınmıştır (2). Bu değer sorunlarından;

a) bilimle uğraşanların birbirlerine karşı tutum ve davranışları,

b) araştırma yazarının kimin olacağı, sıralamanın nasıl olması gerektiği,

c) araştırmaya yardım edenlerin araştırma raporundaki yeri,

d) başkalarının araştırmalarına kısmen de olsa sahip çıkılıp çıkılmayacağı maddeleri konumuzla doğrudan ilişkili gözükmektedir.

Patoloji-I anımı ve İşlevi

Patoloji, moleküler, mikrobiyolojik, immünolojik ve morfolojik teknikleri kullanarak hastalıkların semptom ve bulgularının nedenlerini açıklamaya çalışır (3). Temel bilimlerle klinik disiplinler arası köprüdür. Hastaların klinik olarak izlenmesi ve tedavilerinin belirlenmesi için gerekli bir danışma (konsültasyon) merkezidir. Patolog, danışılan olguya tüm mesleki bilgi ve deneyimlerini kullanarak önce analiz sonra sentez yoluyla yorum getirir. Sonuç, patologun bilimsel ürünüdür (eseridir).

Sorunlar

1. Olgu sunumlarında;

1a) olgu sunumunun yayınlanması için izin alınmaması,

1b) izin alınmaksızın patologun adının yayıma konulması veya konulmaması,

1c) olgu ile ilişkisi olmayan bir başka patologtan, ki bu çoğunlukla araştırma görevlisi olmakta, makroskopik veya mikroskopik fotoğrafların istenmesi; olguyu inceleyen değil de fotoğrafları çekenin adının yayma konulması,

1d) hasta aracılığı ile konsültasyon amacıyla isteniyormuşcasına preparatların alınıp başka bir merkezde fotoğrafların çektilmesidir.

2. Deneysel araştırmalarda;

2a) deneysel araştırma materyallerini patoloji bölümünün zaten kabul etmek zorunda olduğu, bu nedenle önceden materyallerle ilgili bilgilendirmenin gerekmediği biçiminde bir düşünüşün olması,

2b) her patologun deney hayvanlarının histolojisini bilmekle yükümlü sayılması,

2c) araştırmaya başlamadan önce patologa ayrıntılı bilgi, bilimsel yayın, yöntem hakkında belge verilmemesi, çalışmanın gerekliliğine patologun inandırılmaması, yani patologun motivasyonunun sağlanamaması,

2d) araştırma için gerekli patoloji laboratuvar yöntemlerinin uygulanabilirliğini kontrol etmesizin çalışmaya başlanması,

2e) çalışmanın en son aşamasında patologa başvurulması,

21) patolojik değerlendirme ölçütlerinin dikte ettirilmeye çalışılması olarak maddelendirilebilir.

Tüm bu sayılan sorunların temelinde klinisyenlerin patoloji teknisyen olarak kullanılmaması yatmaktadır.

3. Klinik araştırmalarda;

3a) retrospektif veya prospektif olarak bir konudaki olguların makroskopik veya mikroskopik tanımlarının izin alınmaksızın yayımlanması,

3b) ancak editörün uyarısı olduğunda yayma patolojisi adının konulması, gerekli fotoğrafların istenmesidir.

Tüm bu araştırmalarda, yazarlar arasında yer almak ve yazar sıralaması en önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı kliniklerde, çalışmaya katılın veya katılmasınlar, önce kendi kliniğinde olan tüm öğretim elemanlarının adlarını yazmak,

sonra da olabildiğince az sayıda patolojisi adı yazmak gibi bir gelenek sürdürülmektedir.

Patolojisi teknisyen olarak kullanılması konusunda, yayım aşamasında ona sözel veya yazılı olarak teşekkür edilmesi yeterli sayılmaktadır.

Öneriler ve Sonuçlar

1. En değerli çalışmaların kendimizin düşünüp, planlayıp, yürüttüğümüz ve kaleme aldığımız çalışmaların olduğunu bilmek; konuyu soğukkanlılıkla ele almamıza yardım edecektir.

2. Klinisyenlerin, araştırmanın planlanması aşamasında patoloji bölümünün yazılı olarak onayını almalarını zorunlu kılmak. Bu konuda anabilim dalımızca hazırlanmış ve yürürlükte olan basılı bir form kullanılmaktadır (Form 1).

3. Bu form aracılığı ile yazarlar ve sıralanmaları araştırmanın başında belirlenmiş olacaktır.

Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi
Patoloji Anabilim Dalı

PROJE İSTEK FORMU

Projenin Başlığı:

İstek Tarihi:
İstek Yapan A.B.D.:

İstek Yapan Dr.
İmza:

Proje Başlama Tarihi:

Bitirilme Tarihi:

Projenin Niteliği: *(Vaka takdimi, klinik derleme, deneysel araştırma gibi)*

Projede Yer Alan Diğer Araştırmacılar ve Patoloji elemanının sıralamadaki yeri:

Projenin Amacı:

Materyal ve Metod: *(Patolojiden istenenler)*

4. Yine form aracılığı ile patoloji bölümünden istenen katkı net olarak ortaya konacaktır.

5. Araştırmanın esinlendiği kaynak çalışmaların özeti veya kendisinin kopyasının alınması sağlanmalıdır.

6. Fakülte yönetiminin multidisipliner araştırmalarla ilgili yaptırımlarından yararlanılabilir. Fakültemizce kullanılan basılı form (Form 2) uygulanabilir olup sorunların bir kısmını ortadan kaldırmaktadır.

7. Yazarlar arasında patologun da yer almasının gerektiğini düşündüğümüz basılı yayınlar için (kendimizle ilgili olmayanlar da içinde olmak üzere) editöre mektup yazılabilir.

8. Hakem olarak incelediğimiz yazılarda, patolojik değerlendirme ile ilgili, patologun aktif katılımını gerektiren yorumlar yapılabilir.

9. Dergi editörlerinin hakemlere gönderdiği yazı değerlendirme formlarında, yazıda yer alan disiplinlerin adlarının belirtilmesi istenebilir (Üroloji, Patoloji, Mikrobiyoloji gibi).

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ**

MULTİDİSİPLİNER ARAŞTIRMALAR ÖN DEĞERLENDİRME FORMU

İstek yapan Anabilim Dalı:.....

İstek yapılan Anabilim Dalı:.....

Projenin adı:.....

Projenin Türü: Deneysel araştırma • Klinik araştırma • Olgu sunumu •
Proje yürütücüsü:.....

Projenin ne amaçla yapıldığı (makale, kongre bildirisi, tez, panel vb.):

Projede yer alan diğer araştırmacılar ve istek yapılan Anabilim Dalından katılacak araştırmacı:

Projenin amacı:

Materyal ve metod: (İlgili Anabilim Dalından istenenler):

İstenen parametreler ve sayısı:

İstek tarihi: Proje yürütücüsünün imzası:

İstek Yapılan

Onay Tarihi: Anabilim Dalı Başkanı'nın imzası:

Not: Çok kısa genel bilgiler ve literatür bilgisinin fotokopisi eklenecektir.

FORM 2

10. Tıbbi yazılarda yazarlık ile ilgili düzenlemeleri yapan uluslararası tıbbi dergi editörlüğü kurulu kararlarının (4,5) yaptırımından yararlanılabilir. Bu kurulun saptamaları arasında özetle; bir çalışmada yazarlık hakkı a) çalışmanın düşünülmesi, tasarımı ya da verilerin incelenmesi ve yorumlanması; b) makalenin kaleme alınması veya içeriğindeki önemli bilgilerin eleştirel olarak yeniden gözden geçirilmesi, c) yayın için son düzenlemelerin yapılması ile mümkün olmaktadır. Ayrıca bir makaledeki ana yoranı için gerekli, içeriğin önemli olan her bir parçası, çalışmanın yayınlanmasına neden olan her bir basamak en az bir yazara mal edilebilmelidir. Rutin muayene ve testleri yapmış olmak yazarlığa katılım için yeterli görülmemektedir.

11. Yazarlığın tanımının iyi yapılması önemlidir. Bir makalenin yazarı, verilen araştırma sonuçlarında entelektüel sorumluluğu olan kişi olarak ele alınmaktadır (6).

12. En son çare olarak bilimsel eserlerin yayımı ile ilgili kanunlardan destek alınabilir. Bu konuda 12.12.1951 tarihli resmi gazetede yayınlanan 5846 sayılı Fikir ve sanat eserleri kanunu vardır.

Bilimsel eserler burada ayrıntılı olarak ele alınmasa da bu kanuna dayanarak para veya hapis cezalarının verildiğini görüyoruz.

Sonuç olarak; bu konu bilimle uğraşanların birbirlerine karşı tutum ve davranışları çerçevesinde bilim etiği ile yakından ilişkili gözükmektedir. Sorunlarımızın azalabilmesi için uygulanabilir, somut çözüm yolları bulmamız gerekmektedir. En uygun formlere değişik tartışma ortamları yaratılarak ulaşılabılır.

Teşekkür

Bu yazının hazırlanması aşamasında değerli önerileri ve yorumları için Dr.Yaman Örs ve Dr.İnser Arıkan'a teşekkür borçluyuz.

KAYNAKLAR

1. Arda B. Tıp araştırmaları açısından bir değerlendirme: araştırma etiği. Sendrom 1992; 12:45-8.
2. Özgür S. Bilim etiği. T Klin Tıbbi Etik 1995; 2-3:53-8.
3. Robbins Pathologic basis of disease. 5th ed. WB Saunders Company, 1994.
4. International committee of medical journal editors. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. Ann Intern Med 1982; 96:766-71.
5. Huth EJ. Guidelines on authorship of medical papers. Ann Intern Med 1986; 104:269-74.
6. Day RA. Bilimsel bir makale nasıl yazılır ve yayımlanır? Tübitak 1996:25,